

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA

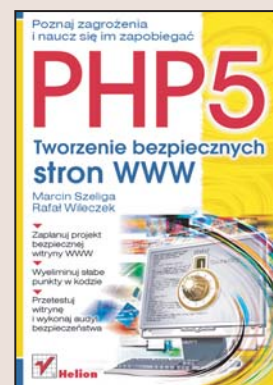
FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

PHP5. Tworzenie bezpiecznych stron WWW

Autorzy: Marcin Szeliga, Rafał Wileczek

ISBN: 83-246-0255-0

Format: B5, stron: 296

Poznaj zagrożenia i naucz się im zapobiegać

- Zaplanuj projekt bezpiecznej witryny WWW
- Wyeliminuj słabe punkty w kodzie
- Przetestuj witrynę i wykonaj audyt bezpieczeństwa

Jedną z najpopularniejszych technologii stosowanych przez twórców witryn WWW jest język PHP, baza danych MySQL oraz serwer WWW Apache. Dynamiczny rozwój internetu spowodował pojawienie się na rynku ogromnej ilości aplikacji, za pomocą których niemal każdy może stworzyć dynamiczną witrynę WWW bez konieczności poznawania tej technologii. W efekcie tego w sieci pojawiły się tysiące witryn zbudowanych za pomocą wygodnych w użytkowaniu narzędzi graficznych. Taki stan rzeczy, poza wieloma zaletami, ma jedną ogromną wadę – twórcy takich witryn rzadko zwracają uwagę na ich bezpieczeństwo. Stworzenie bezpiecznej witryny WWW wymaga pewnej znajomości języka PHP i technik zabezpieczania kodu.

Książka „PHP5. Tworzenie bezpiecznych stron WWW” to podręcznik dla twórców witryn WWW znających język PHP. Przedstawia sposoby minimalizowania ryzyka związanego z atakami hakerskimi przeprowadzanymi dzięki „dziurom” w kodzie strony WWW. Opisuje kluczowe aspekty zabezpieczania witryn WWW i serwerów, na których są one publikowane, omawia modele zagrożeń i metody testowania kodu. Zawiera cenne informacje nie tylko dla programistów, ale również dla administratorów serwerów.

- Słabe punkty witryn WWW
- Klasyfikacja zagrożeń – model STRIDE
- Projektowanie bezpiecznej aplikacji WWW
- Sprawdzanie poprawności danych
- Metody uwierzytelniania i autoryzacji
- Bezpieczne połączenia z bazami danych
- Ochrona danych i kryptografia
- Testowanie aplikacji
- Konfigurowanie zapór sieciowych
- Przeprowadzanie audytów bezpieczeństwa witryn WWW

Jeśli chcesz tworzyć witryny WWW, które nie będą łatwym łupem dla hakerów – koniecznie przeczytaj tę książkę.

Spis treści

Wstęp	9
Część I Planowanie bezpiecznej strony WWW	15
Rozdział 1. Polityka bezpieczeństwa	17
Funkcjonalność, koszt, bezpieczeństwo	18
Bezpieczeństwo nie jest tanie	18
Bezpieczeństwo jest przeciwieństwem funkcjonalności	19
Dlaczego bezpieczeństwo jest najważniejsze?	20
Bezpieczeństwo = prostota + bezbłądność	21
Program powinien być jak najprostszy	21
Program powinien mieć jak najmniej błędów	22
Zagrożenia	22
Przyczyny ataku	22
Kto jest naszym wrogiem	24
Słabe punkty	25
Klasyfikacja zagrożeń — model STRIDE	28
S Spoofing identity (fałszowanie tożsamości)	29
T Tampering with data (modyfikowanie danych)	29
R Repudiability (zaprzeczalność)	29
I Information disclosure (ujawnienie danych)	29
D Denial of Service (odmowa obsługi)	30
E Elevation of Privilege (poszerzenie uprawnień)	30
SD3 — dobra strategia programowania	30
Security by design	31
Security by deployment	31
Security by default	31
Zabezpieczanie nie polega na ukrywaniu	32
Dezinformacja jako technika obrony	32
Dogłębna obrona	32
Strategia wielu warstw	33
Rozdział 2. Projekt aplikacji WWW	37
Programowanie Voodoo	38
Analiza zagrożeń	39
Określenie dóbr	40
Wyznaczenie granic bezpieczeństwa	40
Zdefiniowanie przepływu danych	40

Zidentyfikowanie punktów dostępowych	41
Określenie uprzywilejowanego kodu	42
Diagram ataku	43
Określenie priorytetów	43
Dokumentacja	44
Narzędzia	44
Ocena zagrożeń	49
Ochrona dóbr	51
Typy dóbr	51
Wycena dóbr	52
Ocena ryzyka utraty dóbr	52
Zarządzanie ryzykiem	54
Akceptacja ryzyka	54
Minimalizacja ryzyka	54
Uczenie się na błędach	55
Dobre praktyki programowania	56
Modułowa struktura programu	56
Dogłębna obrona	57
Sprawdzanie danych wejściowych	57
Zasada minimalnych uprawnień	57
Zabezpieczanie przez zaciemnianie	58
Zabezpieczenia bazujące na rolach	58
Bezpieczna domyślna konfiguracja	58
Obsługa wyjątków	59
Korzystanie ze sprawdzonych systemów kryptograficznych	59
Nieprzechowywanie poufnych danych	59
Niekorzystanie z wyskakujących okien	60
Testowanie	60

Część II Tworzenie bezpiecznej strony WWW61

Rozdział 3. Sprawdzanie poprawności danych 63

Źródła danych	63
URL	63
Metoda POST	66
Cookies	69
Nagłówki HTTP	71
Niestandardowe rozszerzenia	72
SOAP i XML	72
Zagrożenia	73
Ukryte dane	73
Przepelnienie bufora	75
Iniekcja kodu (Cross-site scripting)	75
Ataki na formę kanoniczną	77
Identyfikatory sesji	79
Dostęp do zasobów systemu	80
Upload plików	81
Walidacja po stronie klienta	81
Skrypty Java	82
Walidacja po stronie serwera	83
Wyrażenia regularne	84

Rozdział 4. Uwierzytelnianie	87
Dostęp anonimowy	87
Metody uwierzytelniania	88
Uwierzytelnianie na poziomie serwera WWW	88
Uwierzytelnianie na poziomie formularzy	89
Hasła	90
Wymaganie bezpiecznych haseł	91
Sygnatury	93
Automatyczne generowanie haseł	94
Rozdział 5. Autoryzacja	95
Model zaufanych podsystemów	95
Przedstawianie i delegowanie uprawnień	96
Przedstawianie	96
Delegowanie	97
Uwierzytelnianie i autoryzacja przez serwer WWW	97
Blokowanie klientów	97
Uwierzytelnienie i autoryzacja klientów	99
Konfiguracja aplikacji	102
Rozdział 6. Pliki	105
Rozmieszczenie aplikacji	106
Kontrola dostępu do plików i folderów	106
Linux/Unix	106
Windows	111
Interpretowanie plików PHP	114
Rozdział 7. Serwery baz danych	115
Konfiguracja serwera	115
PostgreSQL	116
Model bezpieczeństwa serwerów baz danych	119
Użytkownicy	120
Uprawnienia	120
Połączenie z bazą	122
PostgreSQL	122
Iniekcja SQL	128
Atak	129
Obrona	132
Rozdział 8. Ochrona danych	135
Ujawnianie poufnych danych	135
Komunikaty błędów	136
Komunikaty systemowe	136
Przechowywane w bazie dane	136
Pliki źródłowe	136
Kryptologia	137
Podstawowe pojęcia	137
Funkcje mieszania	143
Szyfrowanie blokowe i strumieniowe	146
Szyfrowanie symetryczne	151
Szyfrowanie asymetryczne	152
Systemy hybrydowe — PGP (GPG)	157
Certyfikaty	158
Zawartość certyfikatu	158
Wystawianie	158

Cykl życia certyfikatu	159
Sprawdzanie poprawności	160
SSL	161
Konfiguracja serwera WWW	163
IPSec	167
Rozdział 9. PHP	169
Konfiguracja środowiska	169
Zmienne globalne	170
Izolowanie skryptów PHP	174
Reguły pisania bezpiecznego kodu	176
Zasada minimalnych uprawnień	177
Kontrola typów danych	177
Obsługa wyjątków	179
Usługi sieciowe (Web Services)	182
Część III Uruchamianie bezpiecznej strony WWW	187
Rozdział 10. Serwer WWW	189
Apache (httpd)	189
Instalacja w systemach Linux	190
Instalacja w systemach Microsoft Windows	192
Konfiguracja serwera do współpracy z PHP	192
Apache a bezpieczeństwo aplikacji WWW	194
Podsumowanie	198
Internet Information Server	199
Instalacja	199
Konfiguracja	201
IIS a bezpieczeństwo aplikacji WWW	205
Rozdział 11. Aplikacja	215
Przygotowanie plików do publikacji	215
Dostosowanie aplikacji do środowiska	217
Kopie zapasowe	221
Rozdział 12. Testowanie	223
Testowanie a uruchamianie	223
Typy błędów	224
Dlaczego testowanie jest tak ważne?	224
Narzędzia	225
Komunikaty błędów	225
Narzędzia dodatkowe	227
Poprawność kodu HTML i XHTML	229
Metoda niezmienników	231
Biblioteka błędów	233
Rozdział 13. Zapory sieciowe	235
Instalacja	235
Konfiguracja	236
Całkowita blokada ruchu sieciowego	237
Blokada pakietów przychodzących	238
Blokada pakietów wychodzących	239
Zdalny dostęp	239
Udostępnianie wybranych usług	240

Blokada żądań echa (ping)	240
Zapis i odtworzenie ustawień	241
Podsumowanie	241
Rozdział 14. Audyt bezpieczeństwa	243
Specyfika testów bezpieczeństwa	243
Testy otwarte	243
Testy zamknięte	244
Analiza zidentyfikowanych zagrożeń	244
Narzędzia	244
Nessus	245
Retina	247
Nikto	248
AppScan	249
N-Stealth	250
Sleuth	252
RATS	252
Analiza typowych zagrożeń	254
Powszechnie znane luki w bezpieczeństwie	254
Zagrożenie związane z poufnymi danymi użytkowników	255
Zagrożenie związane z danymi sesji	258
Zagrożenie związane z ujawnieniem danych	260
Zagrożenia związane z wykonaniem wrogiego kodu	262
Dodatki	265
Dodatek A Zaciemnianie kodu PHP	267
POBS	267
Instalacja	268
Konfiguracja	268
Test	269
Więcej opcji konfiguracyjnych	272
Dodatek B Kompilacja skryptów PHP	273
Zend Encoder	273
Instalacja	274
Konfiguracja	274
Test	274
Inne możliwości	276
Skorowidz	279

Rozdział 4.

Uwierzytelnianie

Uwierzytelnianie jest procesem polegającym na sprawdzeniu, czy dane principium (osoba, komputer, urządzenie lub program) jest tym, za które się podaje. Uogólniając, uwierzytelnianie polega na sprawdzaniu wiarygodności informacji dotyczących obiektu lub osoby. W aplikacjach internetowych z reguły polega ona na zweryfikowaniu odebranych od użytkownika danych, np. zgodności wpisanych nazwy użytkownika i hasła z zapisanymi w bazie. **Osobę, której tożsamość została potwierdzona, nazywa się uwierzytelnionym użytkownikiem.**

Uwierzytelnianie jest podstawowym mechanizmem zabezpieczenia aplikacji WWW. Uzupełnione o opisaną w następnym rozdziale autoryzację pozwala zablokować dostęp do niektórych stron lub funkcjonalności nieuprawnionym osobom.

Aplikacje internetowe, jako ogólnie dostępne, są bardzo dogodnym celem ataku. Na serwerach WWW przechowywanych jest sporo mających wpływ na bezpieczeństwo danych — na przykład informacje konfiguracyjne czy nawet hasła. Dlatego musimy w jakiś sposób ograniczać do nich dostęp — niektóre pliki powinny być tylko odczytywane, inne — odczytywane i modyfikowane wyłącznie przez uprawnionych użytkowników, a jeszcze inne — zupełnie niedostępne.

Dostęp anonimowy

Czasami nie ma potrzeby sprawdzania tożsamości użytkowników — np. jeżeli chcemy, aby wszyscy mieli takie same uprawnienia, albo gdy nie interesuje nas, kto używa naszego programu. W takich przypadkach najlepszym rozwiązaniem jest zezwolenie na anonimowy dostęp.

Pierwsze wysłane do serwera WWW żądanie jest zawsze anonimowe (nie zawiera danych uwierzytelniających). Dopiero gdy serwer odrzuci takie żądanie, klient uzgadnia metodę uwierzytelniania i ponawia żądanie. Możliwe jest więc jednoczesne skonfigurowanie kilku różnych metod uwierzytelniania.

Metody uwierzytelniania

Uwierzytelnianie może zostać przeprowadzone na poziomie serwera WWW lub aplikacji internetowej. Ponieważ klienci bezpośrednio komunikują się z serwerem WWW, który przekazuje ich żądania do aplikacji WWW, w pierwszej kolejności przeprowadzone będą uwierzytelnienia na poziomie serwera, w drugiej — formularzy. *Jeżeli planujesz sprawdzać tożsamości użytkowników na poziomie aplikacji — np. za pomocą formularza logowania — serwer WWW powinien zezwalać na anonimowy dostęp*, w innym przypadku niektóre osoby nie zobaczą tego formularza, bo ich żądania zostaną zablokowane przez serwer WWW.

Uwierzytelnianie na poziomie serwera WWW

Właściwa konfiguracja systemu operacyjnego i serwera WWW jest jednym z najlepszych zabezpieczeń przed osobami, które próbują uzyskać dostęp do zastrzeżonych zasobów.

Standardowe zabezpieczenia obejmują uruchamianie serwera WWW w kontekście nieuprzywilejowanego konta, izolowanie procesu serwera i aplikacji WWW oraz zablokowanie użytkownikom internetowym dostępu do zasobów systemu operacyjnego.

Serwer Apache umożliwia:

1. Anonimowy dostęp — opcja umożliwiona domyślnie; można skonfigurować serwer tak, aby dostęp anonimowy był wyłączony dla poszczególnych udostępnianych stron (w sekcji *<Directory>* lub *<Location>* oraz poprzez plik *.htaccess*) lub dla wszystkich stron dostępnych na serwerze.
2. Standardowe uwierzytelniania — w tym przypadku dane uwierzytelniające przysłane są jawnym tekstem. Wybierając tę opcję, należy zabezpieczyć je za pomocą protokołu SSL/TLS. Zaletą jest zgodność ze standardem, główną wadą jest narzut czasowy związany z dostępem do pliku z hasłami, w sytuacji gdy w danej chwili wielu użytkowników wysyła żądanie dostępu do chronionych stron.
3. Uwierzytelnianie zaawansowane — m.in. w oparciu o LDAP, z wykorzystaniem MD5 i innych kryptograficznych funkcji mieszania. *Zaawansowane uwierzytelnianie może nie być poprawnie obsługiwane przez różnego rodzaju oprogramowanie klienckie.*

Dane uwierzytelniające

Dane uwierzytelnionych użytkowników, w tym nazwa i hasło, muszą być dostępne z poziomu aplikacji WWW. *PHP udostępnia dane uwierzytelniające w tablicy superglobalnej `$_SERVER`*: pod indeksem *PHP_AUTH_USER* znajduje się nazwa użytkownika, natomiast pod indeksem *PHP_AUTH_PW* — niezasyfrowane hasło. Dane te mogą być dalej przetwarzane przez skrypt PHP.

Uwierzytelnianie na poziomie formularzy

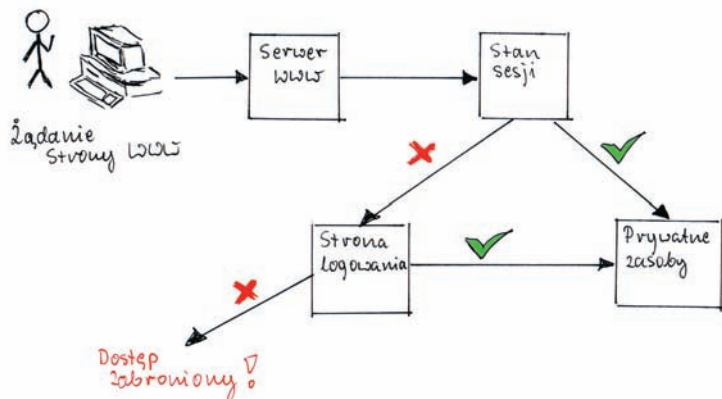
Typowy sposób ograniczenia dostępu do aplikacji WWW polega na utworzeniu strony logowania i przekierowaniu na tę stronę wszystkich żądań pochodzących od niewierzytelionych użytkowników. Informacje uwierzytelniające są sprawdzane przez aplikację i z reguły przechowywane w zewnętrznym źródle danych — relacyjnej bazie danych czy dokumencie XML. Ten mechanizm uwierzytelniania jest często wykorzystywany w celu personalizacji (dostosowania wyglądu i funkcjonalności strony do prywatnych upodobań użytkownika) stron WWW.

Przebieg uwierzytelnienia

Proces uwierzytelnienia użytkownika przez aplikację WWW przebiega następująco:

1. Użytkownik wysyła żądanie wyświetlenia chronionej strony WWW.
2. Ponieważ serwer WWW nie wymaga uwierzytelniania, żądanie zostaje przekazane do aplikacji WWW.
3. Następuje sprawdzenie danych sesji użytkownika. W przypadku braku danych uwierzytelniających:
 - a) użytkownik zostaje przekierowany do strony logowania;
 - b) aplikacja weryfikuje podane przez niego dane uwierzytelniające i jeżeli są poprawne, zapisuje je w danych sesji, a użytkownik zostaje z powrotem przekierowany do chronionej strony WWW;
 - c) podanie niepoprawnych danych powoduje wyświetlenie odpowiedniego komunikatu i odmowę dostępu do chronionej strony (rysunek 4.1).

Rysunek 4.1.
Przebieg uwierzytelnienia

Wynika z tego, że uwierzytelnianie użytkowników wymaga przygotowania strony logowania i dodania do każdej chronionej strony kodu, który sprawdzi stan sesji i ewentualnie przekieruje użytkowników do strony logowania.

Strona logowania

Strona logowania powinna:

1. Umożliwić użytkownikowi podanie danych uwierzytelniających (np. nazwy i hasła).
2. Sprawdzić poprawność tych danych.
3. W przypadku ich poprawności zapisać dane uwierzytelniające w sesji użytkownika.
4. Przekierować żądania do odpowiednich stron WWW — uwierzytelnionych użytkowników do chronionych stron, nieuwierzytelnionych do strony z komunikatem błędu.

Komunikacja ze stroną logowania powinna być zabezpieczona opisany w rozdziale 8. protokołem SSL/TLS.

Przekierowanie użytkownika

Każda chroniona strona musi zawierać kod sprawdzający stan sesji użytkownika i w razie potrzeby przekierowujący go do strony logowania.

Bardzo rzadko wszystkie strony muszą być chronione. Planując aplikację, zastanów się, które strony będą wymagać uwierzytelnienia.

Hasła

Hasła są — i wbrew pojawiającym się ostatnio opiniom przez najbliższe lata nadal będą — podstawowym sposobem uwierzytelniania użytkowników¹. W większości przypadków hasło jest jedynym sposobem sprawdzenia, czy dana osoba jest tą, za którą się podaje. Czyli jeżeli ktokolwiek pozna hasło, to będzie mógł skutecznie podszyć się pod uwierzytelnionego użytkownika.

¹ Ostatnio jednym z ulubionych przez niby-speców od bezpieczeństwa sloganów jest: „Przy mocy obliczeniowej współczesnych komputerów zapamiętanie bezpiecznego hasła jest niemożliwe, a więc musimy zastąpić je np. certyfikatami”. Błąd polega na tym, że to nie moc obliczeniowa ma decydujący wpływ na bezpieczeństwo, a zabezpieczenia aplikacji plus wiele dodatkowych czynników, choćby przepustowość sieci. Jeżeli nasze hasło liczy 6 znaków i zawiera tylko duże i małe litery, a atakujący jest w stanie przesyłać 200 haseł na minutę, odgadnięcie hasła zajmie mu — nawet na Deep Blue — około 300... lat.

Wymaganie bezpiecznych haseł

Bezpieczne są takie hasła, które znasz tylko Ty, a które nie mogą zostać zdobyte przez nieupoważnione osoby. W większości przypadków do zdobycia hasła atakujący wykorzystują specjalne programy, a więc to te programy, a nie człowieka, musimy przechytrzyć. Atakujący do zdobycia hasła może wykorzystać:

1. Swoją wiedzę o użytkowniku, np. znając datę urodzenia, przezwisko czy drugie imię, sprawdzi, czy któreś z nich nie jest jego hasłem.
2. Plik słownika — kolejne sprawdzanie wszystkich zapisanych w nim słów ujawni hasło będące dowolnym wyrazem języka polskiego albo jakiegokolwiek innego języka.
3. Program, który będzie sprawdzał wszystkie możliwe kombinacje liter, cyfr i znaków specjalnych. Atak tego typu wymaga sprawdzenia ogromnej liczby kombinacji (np. *Aa1, A1a, aA1, a1A, 1Aa, 1aA*) i w praktyce przeprowadzany jest po zdobyciu zaszyfrowanych danych uwierzytelniających.

Znając sposoby zdobywania haseł, możesz określić wymogi, jakie powinny spełniać hasła, aby ich zdobycie było praktycznie niemożliwe:

1. Po pierwsze, hasło nie może w ogóle przypominać: nazwy użytkownika, imienia, nazwiska, daty urodzenia, adresu, imienia ulubionego zwierzęcia, autora, filmu czy książki.
2. Po drugie, hasło nie może być wyrazem jakiegokolwiek języka — hasła *inventaryzacja, agrokultura* czy *uporządkowywanie* są prawie tak samo łatwe do zdobycia, jak hasła typu *1234*.
3. Po trzecie, hasło nie powinno być krótsze niż ośmioznakowe, a jeżeli nie ma żadnych specjalnych przeciwwwskazań, długość hasła powinna wynosić co najmniej 12 znaków.
4. Po czwarte, hasło powinno zawierać przynajmniej kilka
 - a) wielkich liter alfabetu (od A do Z),
 - b) małych liter alfabetu angielskiego (od a do z),
 - c) cyfr (od 0 do 9),
 - d) znaków specjalnych (np.: !, \$, #, %).

PHP wyposażony został w mechanizmy pozwalające na wymuszenie na użytkowniku „silnego” hasła. Listing 4.1 przedstawia zastosowanie funkcji wchodzących w skład rozszerzenia *Crack* do testowania poprawności hasła podanego przez użytkownika (listing 4.1).

Listing 4.1. Sprawdzanie bezpieczeństwa hasła podanego przez użytkownika

```
<?php
// ...
// Otwarcie pliku zawierającego słownik
```

```

$slownik = crack_opendict($sciezka.'slownik.pwd');
if ($slownik) {
    // Sprawdzenie poprawności hasła
    if (crack_check($slownik, $_POST['passwd'])) {
        echo "Hasło poprawne!";
        // ...
    } else {
        echo "Hasło nie spełnia zasad bezpieczeństwa - spróbuj jeszcze
raz.\n";
        // ...
    }
    crack_closedict($slownik);
} else {
    echo "Problem z otwarciem pliku słownika\n";
}
?>

```

Jak nauczyć użytkowników stosowania bezpiecznych haseł?

Podstawowym błędem, który większość użytkowników popełnia przy wymyślaniu haseł, jest próba znalezienia jakiegoś skomplikowanego wyrazu i dodanie na początku lub na końcu kilku cyfr. Efektem takiego podejścia są hasła typu: *Eklezjologia4*, *12indosatariuszy* czy *merkantylizacja111*. W rezultacie otrzymujemy trudne do zapamiętania hasło, którego złamanie jest równie łatwe, co złamanie hasła typu *Marcin77* albo *2razy4* — przecież atakujący dysponują programami, które z równą łatwością sprawdzają hasła obu rodzajów.

Inna popularna metoda tworzenia haseł polega na zastępowaniu określonych liter w wyrazie znakami alfanumerycznymi i specjalnymi. Na przykład hasło *hasło* może zostać zastąpione ciągiem *h@sł0*. **Takie sztuczki nie chronią już przed atakami słownikowymi** — od kiedy coraz więcej osób zaczęło stosować takie hasła, atakujący dodali opisywane permutacje do słowników i prawdopodobieństwo zdobycia obu haseł stało się prawie identyczne (np. zobacz słownik dostępny na stronie <http://www.openwall.com>).

Zamiast próbować utworzyć hasło na podstawie jednego wyrazu, wykorzystaj w tym celu całe zdania bądź frazy. Na przykład zdanie *Tylko nie dzisiaj* może zostać zamienione na *Tylk0_Nie_Dzisiaj* — bezpieczne, bo nie znajdujące się w żadnym słowniku, skomplikowane i długie, a jednocześnie łatwe do zapamiętania hasło. Albo zdanie *Lubie swoją pracę* można zmienić na hasło *LubieSw0jąPracę* — przecież żaden program do łamania haseł nie będzie sprawdzał połączenia wszystkich występujących w słowniku słów.

Innym sposobem na wymyślenie bezpiecznego hasła jest użycie początkowych liter fragmentu dobrze Ci znanego wiersza czy piosenki — np.:

*Czy pamiętasz, jak z tobą tańczyłem walca,
Panno, madonno, legendo tych lat?*

możesz zamienić na hasła: *CzyJakW@lca*, *Pa-ma-le-ty-La*, *Cp,jzttw* itd.

Tworząc hasła, powinieneś pamiętać, że:

1. Im dłuższe hasło, tym lepsze — nie należy bać się tworzenia długich haseł. Z doświadczenia wiemy, że im bardziej doświadczona osoba, tym dłuższe są stosowane przez nią hasła. Na przykład administrator jednego z większych polskich systemów komputerowych stosował hasło

J@kJaNienawidzeTejCh0lernernejRoboty!!!.

2. Prawie zawsze do zdobycia hasła są wykorzystywane specjalne programy, a więc to je musisz przechytryć, a nie atakującego — zamiast bezmyślnie używać znalezionych w słowniku skomplikowanych wyrazów, powinieneś wykorzystać swoją fantazję do przekształcenia dobrze Ci znanych zdań czy fraz.
3. **Jeżeli użytkownik z obawy, że je zapomni, stosuje słabe hasła, przekonaj go, żeby wymyślił i zapisał sobie na kartce bezpieczne hasło.** W zapisywaniu haseł nie ma nic złego, o ile kartka z hasłem nie znajdzie się w pobliżu komputera. Najlepszym miejscem dla zapisanego hasła jest portfel.

Sygnatury

Poniższe wskazówki powinny być dla Ciebie oczywiste:

1. **Nigdy nie przechowuj haseł użytkowników w jawnej postaci.** W końcu tylko oni (a nie np. administrator serwera i programista aplikacji WWW) powinni je znać. Zapisanie ich gdziekolwiek, choćby w pliku tymczasowym czy pamięci, w jawnej postaci obniża poziom bezpieczeństwa aplikacji do zera.
2. **Z tego samego powodu nigdy nie przechowuj haseł zaszyfrowanych odwracalnie,** tj. w taki sposób, że na podstawie szyfrogramu można otrzymać jawną postać hasła.
3. **Jedynym w miarę bezpiecznym sposobem przechowywania haseł jest przechowywanie ich sygnatur** (wyników funkcji mieszania). W ten sposób nie ograniczamy funkcjonalności — aby sprawdzić poprawność hasła, wystarczy porównać wyliczoną na podstawie wpisanego hasła sygnaturę z zapisaną np. w bazie danych. Jeżeli sygnatury są zgodne, to prawie na pewno użytkownik podał poprawne hasło.

Jeżeli jesteś ciekawy, z czego wynika ta pewność, zajrzyj do rozdziału 8.

To rozwiązanie nie jest bezpieczne, jest jedynie bezpieczniejsze niż poprzednie. Nie tylko dlatego, że wiedząc, w jaki sposób zostały wyliczone sygnatury, atakujący zawsze może porównywać wyliczone przez siebie i zapisane sygnatury², ale również dlatego, że **w pewnych sytuacjach, znając sygnaturę, atakujący może podszyć się pod użytkownika** — w końcu weryfikujemy zgodność sygnatur, prawda?

² Ponieważ używane algorytmy są znane, narzędzia te po prostu porównują sygnatury wszystkich kombinacji znaków albo słów ze słownika oraz ich różnych permutacji z sygnaturą hasła.

Automatyczne generowanie haseł

Zdarza Ci się zapomnieć hasła do niektórych stron WWW? Innym też, więc projektując aplikację WWW, powinieneś umożliwić użytkownikom automatyczne generowanie nowych haseł³. W innym przypadku administrator będzie miał sporo dodatkowej pracy.

W większości przypadków mechanizm generowania haseł wykorzystuje dwie dodatkowe związane z kontem użytkownika informacje:

1. ogólnie znane i wyświetlane anonimowym użytkownikom pytanie,
2. poufną, znaną tylko danemu użytkownikowi odpowiedź.

Jeżeli wpisany przez anonimowego użytkownika adres e-mail oraz odpowiedź są takie same jak przechowywane w bazie, aplikacja automatycznie zmieni hasło i wyśle je pod wskazany adres (listing 4.2).

Listing 4.2. Generowanie nowego hasła

```
<?php
    $nowe_haslo = "";
    $dlugosc = 8; // długość hasła

    for ($i = 0; $i < $dlugosc; $i++) {
        // nowe hasło ma się składać wyłącznie ze znaków ASCII o kodach z zakresu od 33 do 126
        $nowe_haslo .= chr(mt_rand(33, 126));
    }

    // Zmiana hasła w bazie danych (oczywiście hasło zostaje najpierw zakodowane)
    $zakodowane_haslo = sha1($nowe_haslo);
    // ...aktualizacja bazy danych...

    // Wysłanie niezakodowanego hasła użytkownikowi
    mail($_POST['email'], "Nowe hasło", "Twoje nowe hasło to: ".$nowe_haslo);
?>
```

³ Oczywiście powinieneś również umożliwić im zmianę własnego hasła.